EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 2.7.2008
KOM(2008) 426 galutinis

2008/0140 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS DIREKTYVA

kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principas

{SEK(2008) 2180}
{SEK(2008) 2181}

(pateiktos Komisijos)

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

Pasiūlymo pagrindas ir tikslai

Šio pasiūlymo tikslas – įgyvendinti vienodo požiūrio į asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principą ne darbo rinkoje. Jame nustatomas diskriminacijos dėl šių priežasčių draudimo pagrindas ir bendras būtinas žmonių, kurie nukentėjo nuo tokios diskriminacijos, apsaugos lygis Europos Sąjungoje.

Šis pasiūlymas papildo galiojančią EB teisinę sistemą, pagal kurią diskriminacijos dėl priežasčių, susijusių su religija ar tikėjimu, negalia, amžiumi arba seksualine orientacija, draudimas taikomas tik užimtumo, profesinės veiklos ir profesinio mokymo srityse[1].

Bendra padėtis

2007 m. spalio 23 d. priimtoje teisėkūros ir darbo programoje[2] Komisija paskelbė, kad siūlys naujas iniciatyvas ES kovos su diskriminacija teisinei sistemai užtikrinti.

Šis pasiūlymas yra „Atnaujintos socialinės darbotvarkės: galimybės, prieinamumas ir solidarumas XXI amžiaus Europoje“[3] dalis, jis pridedamas prie komunikato „Nediskriminavimas ir lygios galimybės – atnaujintas įsipareigojimas“[4].

JT Neįgaliųjų teisių konvenciją pasirašė valstybės narės ir Europos bendrija. Ji grindžiama nediskriminavimo, dalyvavimo visuomenėje, socialinės įtraukties, lygių galimybių ir prieinamumo principais. Tarybai pateiktas Europos bendrijos pasiūlymas sudaryti konvenciją[5].

Pasiūlymo srityje galiojančios nuostatos

Šis pasiūlymas paremtas direktyvomis 2000/43/EB, 2000/78/EB ir 2004/113/EB[6], kuriomis draudžiama diskriminacija dėl lyties, rasinės arba etninės kilmės, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, religijos ar tikėjimo[7]. Diskriminacija dėl rasinės arba etninės kilmės yra draudžiama užimtumo, profesinės veiklos ir profesinio mokymo srityse bei su užimtumu nesusijusiose srityse, tokiose kaip socialinė apsauga, sveikatos priežiūra, švietimas ir galimybė gauti visuomenei prieinamų prekių ir paslaugų, įskaitant aprūpinimą būstu.

---

1 2000 m. birželio 29 d. Direktyva 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepaisant jų rasės arba etninės priklausomybės (OL L 180, 2000 7 19, p. 22), ir 2000 m. lapkričio 27 d. Direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000 12 2, p. 16).

2 COM (2007) 640.

3 COM (2008) 412.

4 COM (2008) 420.

5 [COM (2008) XXX].

6 2004 m. gruodžio 13 d. Direktyva 2004/113/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, OL L 373, 2004 12 21, p. 37.

7 2000 m. birželio 29 d. Direktyva 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepaisant jų rasės arba etninės priklausomybės (OL L 180, 2000 7 19 , p. 22), ir 2000 m. lapkričio 27 d. Direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000 12 2).

Diskriminacija dėl lyties draudžiama tose pačiose srityse, išskyrus švietimą bei žiniasklaidą ir reklamą. Tačiau diskriminacija dėl amžiaus, religijos ar tikėjimo, seksualinės orientacijos ir negalios draudžiama tik užimtumo, profesinės veiklos ir profesinio mokymo srityse.

Iki 2003 m. į nacionalinę teisę turėjo būti perkeltos direktyvos 2000/43/EB ir 2000/78/EB, išskyrus su diskriminacija dėl amžiaus ir negalios susijusias nuostatas, kurioms buvo skirti papildomi treji metai. 2006 m. Komisija patvirtino Direktyvos 2000/43/EB įgyvendinimo ataskaitą[8], o 2008 m. birželio 19 d. – Direktyvos 2000/78/EB įgyvendinimo ataskaitą[9]. Šias direktyvas perkėlė visos, išskyrus vieną, valstybės narės. Iki 2007 m. pabaigos į nacionalinę teisę turėjo būti perkelta Direktyva 2004/113/EB.

Šiame pasiūlyme pateiktos sąvokos ir taisyklės yra kiek įmanoma paremtos tomis, kurios naudojamos esamose EB 13 straipsniu grindžiamose direktyvose.

Derėjimas su kitomis Europos Sąjungos politikos sritimis ir tikslais

Šis pasiūlymas grindžiamas nuo Amsterdamo sutarties sukurta strategija kovai su diskriminacija ir atitinka Europos Sąjungos horizontaliuosius tikslus, ypač Lisabonos strategiją ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui bei ES socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties proceso tikslus. Jis padės remti pagrindines piliečių teises pagal ES pagrindinių teisių chartiją.

2. KONSULTACIJOS SU SUITERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMAS

Konsultacijos

Rengdama šią iniciatyvą Komisija siekė įtraukti visas šalis, kurios gali būti suinteresuotos, ir užtikrino, kad tiems, kurie norėtų teikti pastabų, būtų suteikta galimybė ir laiko. Europos lygių galimybių visiems metai buvo unikali galimybė atkreipti dėmesį į svarstomus klausimus ir skatinti dalyvavimą debatuose.

Visų pirma reikėtų paminėti viešąsias konsultacijas internetu[10], verslo sektoriaus tyrimą[11] ir nediskriminacijos srityje veikiančių socialinių partnerių bei Europos lygmens NVO konsultacijas raštu ir susitikimus su jais[12]. Viešosiose konsultacijose ir NVO konsultacijose buvo raginama ES lygmeniu priimti teisės aktus, padėsiančius pagerinti apsaugos nuo diskriminacijos lygį, nors kai kurie pasisakė už konkrečias su negalia ir lytimi susijusių sričių direktyvas. Europos verslo nuomonės tyrimo grupės konsultacijose buvo pažymima, kad įmonės mano, jog būtų naudinga visoje ES užtikrinti tą patį apsaugos nuo diskriminacijos lygį. Nors verslui atstovaujantys socialiniai partneriai iš esmės buvo prieš naujus teisės aktus, kurie, jų manymu, padidins biurokratizmą ir išlaidas, profesinės sąjungos pasisakė už juos.

Konsultacijų atsakymuose išreikštas susirūpinimas, kaip naujoje direktyvoje bus nagrinėjama daugybė jautrių sričių, ir iš jų taip pat paaiškėjo, kad neteisingai suprantamos Bendrijos kompetencijos ribos ar jų mastas. Siūlomoje direktyvoje atkreipiamas dėmesys į šiuos dalykus ir nustatomos Bendrijos kompetencijos ribos. Bendrija turi galią veikti (EB sutarties 13

---

8 COM(2006) 643 galutinis.
9 COM (2008) 225.
10 Visus viešųjų konsultacijų rezultatus galite rasti: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/news/news_en.htm#rpc.
11 http://ec.europa.eu/yourvoice/ebtp/consultations/index_en.htm.
12 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm#ar.

straipsnis) neperžengdama šių ribų ir mano, kad geriausias būdas siekti pažangos yra veikti ES lygmeniu.

Atsakymuose taip pat pabrėžiamas specifinis su negalia susijusios diskriminacijos pobūdis ir kovai su diskriminacija būtinos priemonės. Šie dalykai minimi atskirame straipsnyje.

Nerimaujama, kad dėl naujos direktyvos verslas patirs išlaidų, tačiau reikėtų pabrėžti, kad šis pasiūlymas daugiausia paremtas taikomose direktyvose, kurios ūkinės veiklos vykdytojams yra žinomos, vartojamomis sąvokomis. Kalbant apie priemones kovai su diskriminacija dėl negalios, tinkamų patalpų sąvoka įmonėms žinoma nuo tada, kai ji buvo nustatyta Direktyvoje 2000/78/EB. Komisijos pasiūlyme nurodyta, į kokius veiksnius reikia atkreipti dėmesį vertinant tai, kas yra „tinkama“.

Buvo pabrėžta, kad, skirtingai nuo kitų dviejų direktyvų, Direktyva 2000/78/EB nereikalaujama, kad valstybės narės įsteigtų lygybės institucijas. Taip pat atkreiptas dėmesys į tai, kad reikia kovoti su daugialype diskriminacija, pavyzdžiui, apibrėžiant tai kaip diskriminaciją ir pasirūpinant veiksmingomis priemonėmis. Šie klausimai nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį, tačiau niekas nedraudžia valstybėms narėms šiose srityse imtis veiksmų.

Galiausiai buvo nurodyta, kad apsaugos nuo diskriminacijos dėl lyties taikymo sritis pagal Direktyvą 2004/113/EB nėra tokia plati kaip pagal Direktyvą 2000/43/EB, todėl į tai turėtų būti atsižvelgta naujuose teisės aktuose. Šiuo metu Komisija nepriima šio pasiūlymo, nes ką tik baigėsi Direktyvos 2004/113/EB perkėlimo data. Tačiau 2010 m. Komisija pateiks direktyvos įgyvendinimo ataskaitą ir tada, jei reikės, galės siūlyti pakeitimus.

Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas

2006 m. tyrimas[13] parodė, kad, pirma, dauguma šalių daugumoje tirtų sričių vienaip ar kitaip užtikrina didesnę, nei šiuo metu reikalauja EB, teisinę apsaugą, ir, antra, kad apsaugos mastas valstybėse narėse ir jos pobūdis yra gana nevienodas Jis taip pat parodė, kad labai mažai šalių atliko teisės aktų dėl nediskriminavimo *ex-ante* poveikio vertinimus. Tolesniame tyrime[14] buvo vertinami diskriminacijos esmė ir mastas ES kitose nei užimtumas srityse ir išlaidos (tiesioginės ar netiesioginės), kurias dėl to gali patirti pavieniai asmenys ir visuomenė.

Be to, Komisija pasinaudojo Europos nepriklausomų ekspertų tinklo ataskaitomis nediskriminavimo srityje, ypač jų apžvalga „Nediskriminavimo teisės raida Europoje“[15] ir tyrimu „Kova su daugialype diskriminacija. Praktika, politika ir įstatymai“[16].

Taip pat yra svarbūs specialios „Eurobarometro“ apklausos[17] ir 2008 m. vasario mėn. greitosios „Eurobarometro“ apklausos[18] rezultatai.

---

13 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/mapstrand1_en.pdf

14 Bus paskelbtas :http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

15 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm#leg

16 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/multdis_en.pdf

17 Speciali „Eurobarometro“ diskriminacijos ES apklausa 296: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm ir http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm.

18 Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 232; http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_232_en.pdf.

Poveikio vertinimas

Šiame poveikio vertinime[19] dėmesys buvo skiriamas diskriminacijos ne darbo rinkos srityje įrodymams. Buvo nustatyta, kad, nors nediskriminacija laikoma viena iš pagrindinių ES vertybių, valstybėse narėse ir diskriminacijos srityse teisinės apsaugos lygis, kad būtų užtikrintos šios vertybės, praktiškai skyrėsi. Todėl tie asmenys, kurie susiduria su diskriminacijos rizika, dažnai jaučiasi negalintys visapusiškai dalyvauti visuomeniniame ir ekonominiame gyvenime, ir tai turi neigiamų padarinių tiek asmeniui, tiek visuomenei.

Ataskaitoje nustatyti trys tikslai, kuriuos reikėtų įgyvendinti bet kuria iniciatyva:

- pagerinti apsaugą nuo diskriminacijos;
- valstybėse narėse užtikrinti teisinį tikrumą ūkinės veiklos vykdytojams ir galimoms aukoms;
- gerinti socialinę įtrauktį ir skatinti visapusišką visų grupių dalyvavimą visuomeniniame ir ekonominiame gyvenime.

Iš daugybės nustatytų priemonių, kurios galėtų padėti pasiekti tikslus, tolesniam tyrimui atrinktos šešios galimybės, visų pirma, jokių naujų veiksmų ES lygmeniu, savireguliacija, rekomendacijos ir viena ar daugiau direktyvų, kuriomis draudžiama diskriminacija ne užimtumo srityje.

Bet kuriuo atveju valstybės narės turės įgyvendinti JT Neįgaliųjų teisių konvenciją, kurioje atsisakymas sudaryti tinkamas sąlygas apibrėžiamas kaip diskriminacija. Teisiškai įpareigojanti priemonė, draudžianti diskriminaciją dėl negalios, reikalauja išlaidų dėl būtinų pritaikymų, tačiau šiuo metu patiriančių diskriminaciją grupių įtraukimas į ekonominį ir visuomeninį gyvenimą teikia naudos.

Ataskaitos išvada ta, kad daug sričių apimanti direktyva, sudaryta taip, kad būtų laikomasi subsidiarumo ir proporcingumo principų, būtų tinkamas sprendimas. Nedaug valstybių narių turi gana visapusišką teisinę apsaugą, o kitos – tam tikrą, bet mažiau visapusišką, apsaugą. Todėl naujų EB taisyklių teisinis pritaikymas skirtųsi.

Komisija gavo daugybę skundų, susijusių su diskriminacija draudimo ir bankų sektoriuose. Draudikų ir bankininkų atsižvelgimas į amžių ar negalią vertinant klientų riziką nebūtinai reiškia diskriminaciją – tai priklauso nuo produkto. Komisija inicijuos dialogą su draudimo ir bankininkystės sektoriais bei kitomis suinteresuotosiomis šalimis, kad būtų pagerintas bendras supratimas apie sritis, kuriose amžius ar negalia yra svarbūs veiksniai kuriant šiose sektoriuose siūlomus produktus ir nustatant jų kainą.

3. TEISINIAI ASPEKTAI

Teisinis pagrindas

Šis pasiūlymas grindžiamas EB sutarties 13 straipsnio 1 dalimi.

Subsidiarumas ir proporcingumas

[19] Bus paskelbtas http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm.

Subsidiarumo principas taikomas tiek, kiek pasiūlymas nepriklauso išimtinei Bendrijos kompetencijai. Valstybės narės negali pakankamai įgyvendinti pasiūlymo tikslų veikdamos vienos, nes tik Bendrijos masto priemonė gali užtikrinti, kad visose valstybėse narėse būtų išlaikomas būtinasis standartinis apsaugos nuo diskriminacijos dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos lygis. Bendrijos teisės aktuose numatytas teisinis tikrumas dėl ūkinės veiklos vykdytojų ir piliečių, įskaitant asmenų, judančių tarp valstybių narių, teisių ir pareigų. Patirtis, susijusi su ankstesnėmis pagal EB 13 straipsnio 1 dalį priimtomis direktyvomis, rodo, kad jos turėjo teigiamą įtaką siekiant geresnės apsaugos nuo diskriminacijos. Pagal proporcingumo principą siūloma direktyva nesiekiama daugiau, nei reikalinga nustatytiems tikslams pasiekti.

Be to, nacionalinės tradicijos ir požiūris tokiose srityse, kaip antai sveikatos priežiūra, socialinė apsauga ir švietimas, paprastai labiau skiriasi nei su užimtumu susijusiose srityse. Šioms sritims būdingi teisiniai visuomenės prioritetai nacionalinei kompetencijai priskiriamose srityse.

Skirtingos Europos visuomenės – vienas iš Europos privalumų, į kurį turi būti atsižvelgiama laikantis subsidiarumo principo. Klausimai, kaip antai švietimo organizavimas ir turinys, šeiminės ar šeimos padėties pripažinimas, įvaikinimas, reprodukcijos teisės, ir kiti panašūs klausimai geriausiai sprendžiami nacionaliniu lygmeniu. Todėl direktyvoje nereikalaujama, kad valstybės narės iš dalies pakeistų esamus su šiais klausimais susijusius įstatymus ir praktiką. Ji taip pat nepažeidžia nacionalinių taisyklių, reglamentuojančių bažnyčių ir kitų religinių institucijų veiklą arba jų santykius su valstybe. Todėl, pavyzdžiui, valstybės narės pačios gali priimti sprendimus, susijusius su klausimais, kaip antai: ar leisti atrankinį priėmimą į mokyklas, uždrausti ar leisti mokyklose nešioti ar viešai rodyti religinius simbolius, pripažinti tos pačios lyties asmenų santuokas ir koks turėtų būti organizuotos religijos ir valstybės santykių pobūdis.

Pasirinkta priemonė

Direktyva – priemonė, kuri visoje ES geriausiai užtikrina aiškų būtinąjį apsaugos nuo diskriminacijos lygį ir leidžia atskiroms valstybėms narėms, jei jos pageidauja, veikti daugiau, nei reikalauja būtinieji standartai. Ankstesnė su nediskriminacijos sritimi susijusi patirtis rodo, kad direktyva buvo tinkamiausia priemonė.

Atitikmenų lentelė

Valstybės narės privalo Komisijai pateikti direktyvą perkeliančių nacionalinių teisės aktų tekstus ir tų nuostatų bei šios direktyvos atitikmenų lentelę.

Europos ekonominė erdvė

Tai yra Europos ekonominei erdvei svarbus tekstas ir pagal EEE jungtinio komiteto sprendimą direktyva bus taikoma Europos ekonominei erdvei priklausančioms ne ES valstybėms narėms.

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Pasiūlymas neturi poveikio Bendrijos biudžetui.

5. IŠSAMUS SPECIALIŲJŲ NUOSTATŲ PAAIŠKINIMAS

1 straipsnis. Paskirtis

Pagrindinis direktyvos tikslas – kovoti su diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos ir taikyti vienodo požiūrio principą ne užimtumo srityje. Direktyva nedraudžia skirtingo EB sutarties 13 ir 141 straipsniuose ir susijusiuose antrinės teisės aktuose numatyto požiūrio dėl lyties.

2 straipsnis. Diskriminacijos sąvoka

Vienodo požiūrio sąvokos apibrėžtis grindžiama ta, kuri buvo numatyta ankstesnėse pagal EB 13 straipsnio 1 dalį priimtose direktyvose, [taip pat susijusioje Europos Teisingumo Teismo praktikoje].

Tiesioginė diskriminacija apima skirtingą požiūrį į kurį nors asmenį tik dėl jo amžiaus, negalios, religijos ar tikėjimo ir seksualinės orientacijos. Netiesioginė diskriminacija yra sudėtingesnė tuo, kad atrodanti iš esmės kaip neutrali taisyklė ar tvarka turi labai nepalankų poveikį asmeniui ar asmenų grupei, kuriems būdingos tam tikros savybės. Taisyklių ar tvarkos kūrėjas gali nežinoti apie praktines pasekmes, todėl ketinimas diskriminuoti nėra susijęs. Kaip numatyta direktyvose 2000/43/EB, 2000/78/EB ir 2002/73/EB[20], netiesioginę diskriminaciją galima pateisinti („jei tą nuostatą, kriterijų ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis“).

Priekabiavimas yra diskriminacijos forma. Nepageidaujamas elgesys gali būti skirtingų formų – žodinės ar rašytinės pastabos, gestai ar elgesys, tačiau jis turi būti pakankamai rimtas, kad būtų sukurta bauginanti, žeminanti ar užgauli aplinka. Ši apibrėžtis atitinka kitose 13 straipsnio direktyvose pateiktas apibrėžtis.

Atsisakymas sudaryti tinkamas sąlygas laikomas diskriminacijos forma. Tai atitinka JT Neįgaliųjų teisių konvenciją ir Direktyvą 2008/78/EB. Tam tikri požiūrio dėl amžiaus skirtumai gali būti teisėti, jei jie pateisinami teisėtu tikslu, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis (proporcingumo principas).

[20] OL L 269, 2002 10 5.

Taikomose EB 13 straipsnio direktyvose numatytos tiesioginės diskriminacijos draudimo išimtys, susijusios su „įprastais ir lemiamais profesiniais reikalavimais“, skirtingu požiūriu dėl amžiaus, diskriminacija dėl lyties ir galimybe gauti prekes bei paslaugas. Nors į šį pasiūlymą neįtrauktas užimtumas, 3 straipsnyje numatytose srityse turėtų būti leidžiamas kitoks požiūris. Tačiau, kadangi bendrojo lygybės principo išimtys turėtų būti išsamiai apibrėžtos, yra būtinas dvigubas pateisinamo tikslo tyrimas ir proporcingas būdas jį pasiekti (t. y. kuo mažiau diskriminuojant).

Pridedama tam tikra taisyklė, skirta draudimo ir bankų paslaugoms, pripažįstant, kad amžius ir negalia gali būti svarbus su tam tikrais produktais susijusios rizikos vertinimo ir taip pat kainų nustatymo veiksnys. Jei draudikams bus visiškai neleista atsižvelgti į amžių ir negalią, kitų apsidraudusių asmenų grupė patirs papildomų išlaidų, todėl padidėtų bendros išlaidos ir vartotojams sumažėtų draudimo galimybė. Atsižvelgimas į amžių ir negalią vertinant riziką turi būti paremtas tiksliais duomenimis ir statistika.

Direktyva neturi įtakos nacionalinėms priemonėms dėl visuomenės saugumo, viešosios tvarkos, kriminalinių nusikaltimų prevencijos, sveikatos apsaugos ir kitų asmenų teisių bei laisvių.

3 straipsnis. Taikymo sritis

Diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos yra draudžiama tiek viešajame, tiek privačiajame sektoriuje, susijusiame su:

- socialine apsauga, įskaitant socialinį draudimą ir sveikatos priežiūrą,
- socialines lengvatas,
- švietimu,
- galimybe gauti visuomenei prieinamų prekių ir paslaugų bei tiekti prekes ir teikti paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu.

Kalbant apie galimybę gauti prekių ir paslaugų, įtraukiama tik profesinė ar komercinė veikla. Kitaip tariant, nebus įtraukti sandoriai tarp privačių savo vardu veikiančių asmenų – kambario nuoma privačiame name neturi būti traktuojama taip pat kaip kambarių nuoma viešbutyje. Srityse atsižvelgiama tik į tuos dalykus, kurie priskiriami Bendrijos kompetencijai. Pavyzdžiui, mokyklų sistemos organizavimas ir jos veiklos bei mokymo programų turinys, įskaitant neįgalių asmenų švietimo organizavimą, yra valstybių narių reikalas, todėl jų požiūris į galimybę patekti į religines mokymo įstaigas gali skirtis. Pavyzdžiui, mokyklos galėtų rengti specialius pristatymus, skirtus tik tam tikro amžiaus vaikams, o religinės mokyklos galėtų organizuoti mokyklines išvykas religinėmis temomis.

Tekste aiškiai nurodoma, kad su šeimos ir šeimine padėtimi susiję klausimai, įskaitant įvaikinimą ir reprodukcijos teises, nepatenka į direktyvos taikymo sritį. Valstybės narės gali laisvai spręsti, ar nustatyti ir pripažinti *teisiškai* registruotas partnerystes, ar ne. Tačiau, kai tik nacionalinė teisė pripažįsta, kad tokios partnerystės yra lygiavertės sutuoktinių sąjungai, taikomas vienodo požiūrio principas[21].

[21] 2008 4 1 ETT sprendimas Tadao Maruko byloje C–267/06.

3 straipsnyje pabrėžiama, kad direktyva neapima nacionalinių įstatymų, susijusių su valstybės ir jos institucijų pasaulietiniu ir religinių organizacijų statusu. Taigi valstybės narės leidžia arba draudžia nešioti religinius simbolius mokyklose. Į ją taip pat neįtrauktas skirtingas požiūris dėl pilietybės.

4 straipsnis. Vienodas požiūris į neįgalius asmenis

Iš anksto numatoma reali neįgalių asmenų galimybė gauti socialinę apsaugą, socialines lengvatas, sveikatos priežiūros, švietimo paslaugas ir visuomenei skirtų prekių bei paslaugų, įskaitant aprūpinimą būstu. Ši prievolė ribojama tuo, kad, jei ji keltų neadekvačių sunkumų arba reikalautų labai pakeisti produktus ar paslaugas, ji neturi būti vykdoma.

Kai kuriais atvejais tinkamų sąlygų sudarymo priemonės gali būti būtinos tam, kad būtų užtikrintos realios tam tikros neįgalaus asmens galimybės. Kaip minėta, tai būtų tik tuo atveju, jei nebūtų keliama neadekvačių sunkumų. Pateikiamas neišsamus veiksnių sąrašas, kuriuo būtų galima naudotis vertinant, ar sunkumai yra neproporcingi ir taip leidžiant atsižvelgti į tam tikrą mažų ir vidutinių įmonių bei mikroįmonių situaciją.

Tinkamų sąlygų sudarymo sąvoka jau taikoma užimtumo srityje pagal Direktyvą 2000/78/EB, todėl valstybės narės ir įmonės turi jos taikymo patirties. Kas galėtų būti tinkama didesnėms įmonėms ar viešosioms įstaigoms, gali būti netinkama mažoms ar vidutinėms įmonėms. Reikalavimas sudaryti tinkamas sąlygas ne tik reiškia fizinius pakeitimus, bet ir kitas paslaugų teikimo priemones.

5 straipsnis. Pozityvūs veiksmai

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Aišku, kad daugeliu atvejų oficiali lygybė nėra lygybė praktikoje. Gali prireikti imtis tam tikrų priemonių, kad būtų užkirstas kelias nelygybei ir ji būtų ištaisyta. Valstybės narės turi skirtingas su pozityviais veiksmais susijusias tradicijas ir praktiką, ir šis straipsnis leidžia valstybėms narėms numatyti pozityvius veiksmus, bet tai nėra prievolė.

6 straipsnis. Būtiniausi reikalavimai

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Ja leidžiama valstybėms narėms taikyti aukštesnį apsaugos lygį nei tą, kuris garantuojamas šia direktyva, ir patvirtinama, kad neturėtų būti mažinamas apsaugos nuo diskriminacijos lygis, kurį valstybės narės taikė įgyvendindamos direktyvą.

7 straipsnis. Teisių gynimas

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Žmonės turėtų galėti naudotis savo teise į nediskriminaciją. Todėl šiame straipsnyje numatoma, kad žmonės, kurie mano buvę diskriminacijos aukos, turėtų turėti galimybę naudotis teisminėmis ar administracinėmis procedūromis net ir pasibaigus tariamai diskriminacijai pagal Europos Teisingumo Teismo sprendimą Coote[22]byloje.

Teisė į veiksmingą teisinę apsaugą yra stiprinama leidžiant organizacijoms, kurios teisėtai suinteresuotos kovoti su diskriminacija, padėti nuo diskriminacijos nukentėjusiems asmenims teisminėse ar administracinėse procedūrose. Šia nuostata nepažeidžiamos nacionalinės taisyklės, kuriomis nustatomi terminai, per kuriuos turi būti imtasi veiksmų.

---

[22] Byla C-185/97 [1998] ECR I-5199.

8 straipsnis. Įrodinėjimo pareiga

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Teisminėse procedūrose bendroji taisyklė yra ta, kad ką nors tvirtinantis asmuo turi tai įrodyti. Tačiau esant diskriminacijai dažnai labai sunku gauti atvejui įrodyti būtinų įrodymų, nes tai dažnai priklauso nuo atsakovo. Šią problemą pripažino Europos Teisingumo Teismas[23] ir Bendrijos teisės aktų leidėjas Direktyvoje 97/80/EB[24].

Įrodinėjimo pareigos perkėlimas taikomas visais atvejais, kai įtariama, kad pažeidžiamas vienodo požiūrio principas, įskaitant atvejus, susijusius su 7 straipsnio 2 dalyje numatytomis asociacijomis ir organizacijomis. Kaip numatyta ankstesnėse direktyvose, šis įrodinėjimo pareigos perkėlimas netaikomas situacijose, kai dėl įtariamos diskriminacijos patraukiant baudžiamojon atsakomybėn taikoma baudžiamoji teisė.

9 straipsnis. Persekiojimas

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Veiksminga teisinė apsauga privalo apimti apsaugą nuo keršto. Nukentėjusieji asmenys gali vengti naudotis savo teisėmis dėl keršto pavojaus, todėl juos būtina apsaugoti nuo priešiško elgesio už tai, kad jie pasinaudojo direktyvos suteiktomis teisėmis. Šis straipsnis yra toks pats kaip tie, kurie pateikiami direktyvose 2000/43/EB ir 2000/78/EB.

10 straipsnis. Informacijos platinimas

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Patirtis ir apklausos rodo, kad asmenys yra blogai arba nepakankamai informuoti apie savo teises. Kuo veiksmingesnė visuomenės informavimo ir prevencijos sistema, tuo mažiau reikės atskirų priemonių asmens teisėms ginti. Tai atitinka lygiavertes direktyvų 2000/43/EB, 2000/78/EB ir 2002/113/EB nuostatas.

11 straipsnis. Dialogas su suinteresuotosiomis šalimis

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Jos tikslas – skatinti susijusių valdžios institucijų ir įstaigų, kaip antai nevyriausybinių organizacijų, kurios teisiškai suinteresuotos prisidėti prie kovos su diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, dialogą. Panaši nuostata išdėstyta ankstesnėse kovos su diskriminacija direktyvose.

12 straipsnis. Vienodą požiūrį remiančios organizacijos

Ši nuostata bendra dviem 13 straipsnio direktyvoms. Šiame straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės nacionaliniu lygmeniu paskirtų instituciją arba institucijas („lygybės institucija“), skatinančias vienodo požiūrio į visus asmenis nediskriminuojant jų dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos principo taikymą.

Jis atitinka Direktyvos 2000/43/EB nuostatas, kiek tai susiję su galimybe gauti prekių ir paslaugų bei tiekti prekes ir teikti paslaugas, ir paremtas lygiavertėmis direktyvų 2002/73/EB[25] ir 2004/113/EB nuostatomis. Jame nustatomos būtiniausios nacionalinio

---

[23] Danfoss, byla 109/88. [1989] ECR 03199.

[24] OL L 14, 1998 1 20.

[25] Direktyva 2002/73/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/207/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įsidarbinimo, profesinio mokymo, pareigų paaukštinimo ir darbo sąlygų atžvilgiu, OL L 269, 2002 10 5, p. 15.

lygmens institucijų, kurios turėtų nepriklausomai skatinti taikyti vienodo požiūrio principą, kompetencijos. Valstybės narės gali nuspręsti, kad šios institucijos būtų tokios pat kaip tos, kurios jau įsteigtos pagal ankstesnes direktyvas.

Asmenims sunku ir brangu imtis teisinių veiksmų, jei jie mano, kad buvo diskriminuojami. Svarbiausias lygybės institucijų uždavinys – suteikti nepriklausomą pagalbą nuo diskriminacijos nukentėjusiems asmenims. Jos taip pat privalo atlikti nepriklausomus tyrimus dėl diskriminacijos ir skelbti su diskriminacijos klausimais susijusias ataskaitas bei rekomendacijas.

13 straipsnis. Atitiktis

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Vienodam požiūriui užtikrinti būtina panaikinti diskriminaciją, kuriai sąlygas sudaro įstatymai ir kiti teisės aktai, todėl direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės tokias nuostatas panaikintų. Kaip ir ankstesniuose teisės aktuose, direktyvoje reikalaujama, kad visos nuostatos, prieštaraujančios vienodo požiūrio principui, būtų panaikintos, paskelbtos negaliojančiomis arba būtų iš dalies pakeistos, arba turi būti numatyta galimybė tai padaryti, jas užginčijus.

14 straipsnis. Nuobaudos

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Pagal Teisingumo Teismo teisminę praktiką[26] tekste numatoma, kad pažeidus vienodo požiūrio principą neturėtų būti taikoma viršutinė išmokamos kompensacijos riba. Ši nuostata nereikalauja numatyti baudžiamųjų sankcijų.

15 straipsnis. Įgyvendinimas

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Valstybėms narėms suteikiamas dvejų metų laikotarpis direktyvą perkelti į nacionalinę teisę ir pateikti Komisijai nacionalinės teisės tekstus. Valstybės narės gali numatyti, kad prievolė užtikrinti neįgalių asmenų galimybes taikoma tik ketverius metus po direktyvos priėmimo.

16 straipsnis. Ataskaitų teikimas

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Joje reikalaujama, kad Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai teiktų direktyvos taikymo ataskaitą, kuri būtų grindžiama valstybių narių informacija. Ataskaitoje bus atsižvelgiama į socialinių partnerių, susijusių NVO ir ES pagrindinių teisių agentūros nuomones.

17 straipsnis. Įsigaliojimas

Ši nuostata bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms. Direktyva įsigalios jos paskelbimo *Oficialiajame leidinyje* dieną.

18 straipsnis. Adresatai

Šioje nuostatoje, kuri bendra visoms 13 straipsnio direktyvoms, aiškiai nurodoma, kad direktyva skirta valstybėms narėms.

---

[26] Bylos C-180/95 Draehmpaehl, ECR 1997 I p. 2195 ir C-271/91 Marshall ECR 1993 I P.4367.

2008/0140 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS DIREKTYVA

kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principas

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 13 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymą[27],

atsižvelgdama į Europos Parlamento nuomonę[28],

atsižvelgdama į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę[29],

atsižvelgdama į Regionų komiteto nuomonę[30],

kadangi:

(1) Pagal Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnį Europos Sąjunga kuriama remiantis bendrais valstybių narių laisvės, demokratijos, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių pripažinimo principais bei teisine valstybe ir kaip Bendrijos teisės bendruosius principus ji pripažįsta pagrindines teises, kurias užtikrina Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios yra grindžiamos bendromis valstybių narių konstitucinėmis tradicijomis.

(2) Lygybės prieš įstatymą teisė ir teisė į apsaugą nuo diskriminacijos visiems asmenims yra visuotinė teisė, pripažįstama pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, Jungtinių Tautų konvenciją dėl visų diskriminacijos formų panaikinimo moterims, Tarptautinę konvenciją dėl visų rasinės diskriminacijos formų panaikinimo, Jungtinių Tautų pilietinių ir politinių teisių bei ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktus, Jungtinių Tautų konvenciją dėl neįgalių žmonių teisių, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir Europos socialinę chartiją, kurias pasirašė [visos] valstybės narės. JT Neįgaliųjų teisių konvencijos diskriminacijos apibrėžtyje yra įtrauktas atsisakymas sudaryti tinkamas sąlygas.

(3) Šioje direktyvoje gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi, visų pirma, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje pripažintų pagrindinių principų. Chartijos 10 straipsnyje numatyta teisė į minties, sąžinės ir religijos laisvę, 21 straipsnis draudžia

---

27 OL C , , p. .
28 OL C , , p. .
29 OL C , , p. .
30 OL C , , p. .

diskriminaciją, įskaitant dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, o 26 straipsnyje pripažįstama neįgalių asmenų teisė naudotis priemonėmis, užtikrinančiomis jų nepriklausomumą.

(4) 2003-iaisiai – Europos neįgaliųjų metais, 2007-aisiais – Europos lygių galimybių visiems metais ir 2008-aisiais – kultūrų dialogo metais pabrėžta esama diskriminacija ir įvairovės teikiama nauda.

(5) 2007 m gruodžio 14 d. Briuselyje Europos taryba paragino valstybes nares sustiprinti pastangas, kad būtų užkirstas kelias diskriminacijai darbo ir ne darbo rinkoje ir kovojama su ja[31].

(6) Europos parlamentas paragino praplėsti apsaugą nuo diskriminacijos Europos Sąjungos teisėje[32].

(7) Komunikate „Atnaujinta socialinė darbotvarkė: galimybės, prieinamumas ir solidarumas XXI amžiaus Europoje“[33] Europos Komisija patvirtino, kad visuomenėse, kuriose kiekvienas asmuo laikomas lygiaverčiu, jokios dirbtinės kliūtys ar bet kokia diskriminacija neturėtų sulaikyti žmonių nuo naudojimosi šiomis galimybėmis.

(8) Bendrija pagal EB sutarties 13 straipsnio 1 dalį priėmė tris teisės aktus[34], kuriais būtų užkirstas kelias diskriminacijai dėl lyties, rasinės ir etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ir seksualinės orientacijos ir kovojama su ja. Šie dokumentai parodė teisės aktų vertę kovojant su diskriminacija. Visų pirma, Direktyvoje 2007/78/EB nustatyti vienodo su religija ar tikėjimu, negalia, amžiumi ir seksualine orientacija susijusio požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendrieji pagrindai. Tačiau tebesiskiria valstybių narių apsaugos nuo diskriminacijos dėl šių priežasčių mastas ir forma kitose, ne užimtumo, srityse.

(9) Todėl teisės aktai turėtų uždrausti diskriminaciją dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos daugybėje kitų su darbo rinka nesusijusių sričių, įskaitant socialinę apsaugą, švietimą, galimybę gauti prekių ir paslaugų, prekių tiekimą, paslaugų teikimą ir aprūpinimą būstu. Juose turėtų būti nustatomos priemonės, kuriomis būtų užtikrintos vienodos neįgaliųjų asmenų galimybės numatytose srityse.

(10) Direktyva 2000/78/EB draudžia diskriminaciją, susijusią su galimybe gauti profesinį mokymą; būtina užtikrinti šią apsaugą taikant diskriminacijos draudimą ir su profesiniu mokymu nesusijusio švietimo srityje.

(11) Ši direktyva neturėtų pažeisti valstybių narių kompetencijos švietimo, socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros srityse. Ji taip pat neturi pažeisti svarbaus valstybių narių vaidmens ir veiksmų laisvės teikiant, pavedant ir organizuojant bendruosius ekonominius interesus atitinkančias paslaugas.

---

31 2007 m. gruodžio 14 d. Briuselio Europos Vadovų Tarybai pirmininkaujančios valstybės narės išvadų 50 punktas.

32 2008 m. gegužės 20 d. rezoliucija P6_TA-PROV(2008)0212.

33 COM (2008) 412.

34 Direktyva 2000/43/EB, Direktyva 2000/78/EB ir Direktyva 2004/113/EB.

(12) Diskriminacija apima tiesioginę ir netiesioginę diskriminaciją, priekabiavimą, nurodymus diskriminuoti ir atsisakymą sudaryti tinkamas sąlygas.

(13) Įgyvendindama vienodo požiūrio, nepaisant religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principą, pagal EB sutarties 3 straipsnio 2 dalį Bendrija turėtų siekti panaikinti nelygybę ir skatinti vyrų bei moterų lygybę, ypač atsižvelgdama į tai, kad moterys dažnai tampa daugialypės diskriminacijos aukomis.

(14) Faktų, į kuriuos atsižvelgiant galima manyti, kad buvo tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, įvertinimas turėtų toliau likti nacionalinių teismų ar kitų kompetentingų institucijų reikalas pagal nacionalinės teisės taisykles ar praktiką. Tokiose taisyklėse visų pirma gali būti numatyta bet kokiomis priemonėmis, įskaitant tas, kurios paremtos statistiniais įrodymais, nustatyti netiesioginę diskriminaciją.

(15) Atsižvelgiama į su negalia ir amžiumi susijusius aktuarinius ir rizikos veiksnius teikiant draudimo, bankininkystės ir kitas finansines paslaugas. Jos neturėtų būti laikomos diskriminacinėmis, jei įrodoma, kad šie veiksniai yra svarbiausi veiksniai vertinant riziką.

(16) Visi asmenys gali naudotis laisve sudaryti sutartis, įskaitant laisvę pasirinkti partnerį, su kuriuo sudaroma tam tikro sandorio sutartis. Ši direktyva neturėtų būti taikoma atskirų asmenų vykdomiems ekonominiams sandoriams, kurie nėra jų profesinė ar komercinė veikla.

(17) Draudžiant diskriminaciją svarbu gerbti kitas pagrindines teises ir laisves, įskaitant privataus ir šeimos gyvenimo bei su tuo susijusių susitarimų, religijos laisvės ir laisvės jungtis į asociacijas apsaugą. Ši direktyva nepažeidžia nacionalinių su šeimine ar šeimos padėtimi ir reprodukcijos teisėmis susijusių įstatymų. Ji taip pat nepažeidžia valstybės, valstybinių institucijų ar įstaigų arba švietimo pasaulietinio statuso.

(18) Valstybės narės atsakingos už švietimo ir mokymo sistemų organizavimą ir turinį. Komisijos komunikate „dėl XXI amžiaus kompetencijų – Europos mokyklų bendradarbiavimo darbotvarkė“ pabrėžiama, kad reikia atkreipti tam tikrą dėmesį į nepalankioje socialinėje padėtyje esančius vaikus ir tuos, kurie turi specialiųjų mokymosi poreikių. Visų pirma, nacionalinėje teisėje gali būti numatyta skirtinga galimybė patekti į mokymo įstaigas dėl religijos ar tikėjimo. Valstybės narės taip pat gali leisti arba drausti nešioti ar viešai rodyti religinius simbolius mokyklose.

(19) Prie Amsterdamo sutarties Baigiamojo akto pridėtoje Deklaracijoje Nr. 11 dėl bažnytinių ir nereliginių organizacijų statuso Europos Sąjunga atvirai pripažino gerbianti ir nepažeidžianti pagal nacionalinę teisę valstybių narių bažnytinėms ir religinėms asociacijoms ar bendruomenėms suteikto statuso ir vienodai gerbianti filosofinių bei nereliginių organizacijų statusą. Priemonėmis, kuriomis neįgaliems asmenims suteikiamos realios nediskriminacinės galimybės šioje direktyvoje minimose srityse, yra svarbios praktiškai užtikrinant visapusišką lygybę. Be to, kai kuriais atvejais siekiant užtikrinti tokias galimybes gali būti būtinos atskiros aprūpinimo tinkamomis patalpomis priemonės. Nė vienu atveju nereikalaujama priemonių, kurios galėtų sukelti neproporcingų sunkumų. Vertinant, ar sunkumai yra neproporcingi, reikėtų atsižvelgti į daugybę veiksnių, įskaitant organizacijos dydį, išteklius ir pobūdį. Tinkamų sąlygų sudarymo principas ir neadekvatūs sunkumai nustatyti Direktyvoje 2000/78/EB ir JT Neįgaliųjų teisių konvencijoje.

(20) Nors kai kuriose srityse Europos lygmeniu nustatyti su galimybėmis susiję teisiniai reikalavimai[35] ir standartai, 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999[36], 16 straipsnyje reikalaujama, kad vienas iš kriterijų apibrėžiant fondų bendrai finansuojamus veiksmus būtų neįgalių asmenų galimybės. Taryba taip pat pabrėžė, kad būtinos priemonės, kuriomis neįgaliems asmenims būtų užtikrinta galimybė naudotis kultūros infrastruktūra ir dalyvauti kultūrinėje veikloje[37].

(21) Diskriminacijos draudimas turi nepažeisti nuostatos toliau taikyti ar imtis priemonių, kuriomis neleidžiama sudaryti nepalankių sąlygų tam tikros religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos asmenų grupei arba kuriomis panaikinamas neigiamas šių sąlygų poveikis. Tokiomis priemonėmis galima leisti steigti tam tikros religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos asmenų organizacijas, kai svarbiausias tikslas yra remti tų asmenų specialiuosius poreikius.

(22) Šioje direktyvoje nustatomi būtiniausi reikalavimai tokiu būdu suteikiant valstybėms narėms galimybę toliau nustatyti arba taikyti palankesnes nuostatas. Įgyvendinus šią direktyvą neturėtų pablogėti valstybėse narėse esama padėtis.

(23) Asmenims, kurie patyrė diskriminaciją dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, turėtų būti suteiktos tinkamos teisinės apsaugos priemonės. Siekiant garantuoti veiksmingesnę apsaugą, asociacijoms, organizacijoms ir kitiems juridiniams asmenims turėtų būti suteikiama teisė, įskaitant nukentėjusiojo vardu arba jį remiant, dalyvauti procesiniuose veiksmuose, nepažeidžiant nacionalinių darbo tvarkos taisyklių, reglamentuojančių atstovavimą ir gynybą teismuose.

(24) Taisyklės dėl įrodinėjimo pareigos turi būti koreguojamos, kai susiduriama su *prima facie* diskriminacijos byla, o siekiant veiksmingai įgyvendinti vienodo požiūrio principą, įrodinėjimo pareiga turi būti grąžinta atsakovui, kai pateikiami tokios diskriminacijos įrodymai. Vis dėlto atsakovas neturi įrodyti, kad ieškovas išpažįsta tam tikrą religiją ar yra tam tikro tikėjimo, turi tam tikrą negalią, yra tam tikro amžiaus arba yra tam tikros seksualinės orientacijos.

(25) Siekiant veiksmingai įgyvendinti vienodo požiūrio principą būtina tinkama teisinė apsauga nuo persekiojimo.

(26) Rezoliucijoje dėl tolesnės veiklos po Europos lygių galimybių visiems metų (2007 m.) Taryba skatino visapusiškai įtraukti pilietinę visuomenę, įskaitant diskriminacijos riziką patiriantiems žmonėms atstovaujančias organizacijas, socialinius partnerius ir suinteresuotąsias šalis, kuriant politiką ir programas, kurių tikslas – užkirsti kelią diskriminacijai ir skatinti lygybę bei lygias galimybes tiek Europos, tiek nacionaliniu lygmeniu.

---

35 Reglamentas (EB) Nr. 1107/2006 ir Reglamentas (EB) Nr. 1371/2007.

36 OL L 210, 2006 7 31, p. 25. Reglamentas su paskutiniais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 1989/2006 (OL L 411, 2006 12 30, p. 6).

37 OL C 134, 2003 6 7, p. 7

(27) Direktyvų 2000/43/EB ir 2004/113/EB taikymo patirtis rodo, kad apsaugą nuo diskriminacijos dėl šioje direktyvoje numatytų priežasčių turėtų stiprinti kiekvienoje valstybėje narėje esanti įstaiga arba įstaigos, kompetentingos analizuoti susijusias problemas, ieškoti galimų sprendimų ir teikti konkrečią pagalbą nukentėjusiems asmenims.

(28) Vykdydamos savo įgaliojimus ir pareigas pagal šią direktyvą šios įstaigos turėtų veikti pagal Jungtinių Tautų nustatytus Paryžiaus principus, susijusius su nacionalinių institucijų, veikiančių žmogaus teisių apsaugos ir skatinimo srityje, statusu ir veikimu.

(29) Valstybės narės turėtų numatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias sankcijas, taikomas už prievolių pagal šią direktyvą pažeidimus.

(30) Pagal EB sutarties 5 straipsnyje išdėstytus subsidiarumo ir proporcingumo principus valstybės narės negali iki galo pasiekti šios direktyvos tikslą – visose valstybėse narėse užtikrinti bendros apsaugos nuo diskriminacijos, todėl dėl pasiūlytų veiksmų masto bei reikšmės jį geriau gali pasiekti Bendrija. Šioje direktyvoje nenumatyta daugiau nei būtina šiems tikslams pasiekti.

(31) Pagal Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros 34 dalį valstybės narės skatinamos savo ir Bendrijos interesų labui parengti lenteles, kurios kuo geriau parodytų direktyvos ir perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių tarpusavio santykį, ir viešai jas paskelbti.

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 skyrius
BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis
Paskirtis

Šioje direktyvoje nustatomi kovos su diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos pagrindai siekiant valstybėse narėse, išskyrus užimtumo ir profesinėje srityje, įgyvendinti vienodo požiūrio principą.

2 straipsnis
Diskriminacijos sąvoka

1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

2. Taikant 1 dalį:

a) tiesioginė diskriminacija yra tada, kai dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi ne taip palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėtų būti elgiamasi su kitu asmeniu;

b) netiesioginė diskriminacija yra tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar praktikos tam tikros religijos ar tikėjimo, tam tikros negalios, tam tikro amžiaus ar tam tikros seksualinės orientacijos asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį nei kiti

asmenys, nebent tas sąlygas, kriterijus ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

3. Priekabiavimas laikomas šio straipsnio 1 dalyje apibrėžta diskriminacija, jei dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nepageidaujamu elgesiu siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, menkinanti, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.

4. Nurodymas diskriminuoti asmenis dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių laikomas šio straipsnio 1 dalyje apibrėžta diskriminacija.

5. Atsisakymas pasirūpinti tinkamomis sąlygomis neįgaliems asmenims tam tikru atveju, kaip numatyta šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalies b punkte, laikomas šio straipsnio 1 dalyje apibrėžta diskriminacija.

6. Nepaisydamos šio straipsnio 2 dalies, valstybės narės gali numatyti, kad skirtingas požiūris dėl amžiaus nėra diskriminacija, jei pagal nacionalinę teisę jį pateisina teisėtas tikslas ir šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Ši direktyva neužkerta kelio nustatyti tam tikro amžiaus asmens galimybę naudotis socialinėmis lengvatomis, mokytis ir gauti tam tikrų prekių ar paslaugų.

7. Nepaisydamos šio straipsnio 2 dalies, finansinių paslaugų teikimo srityje valstybės narės gali leisti proporcingą skirtingą požiūrį, kai teikiant minėtas paslaugas lytis ar negalia yra svarbiausias veiksnys atliekant rizikos vertinimą, pagrįstą svarbiais ir tiksliais aktuariniais ar statistiniais duomenimis.

8. Ši direktyva nepažeidžia bendrųjų priemonių, numatytų nacionaliniuose teisės aktuose, kurie demokratinėse visuomenėse yra būtini visuomenės saugumui, viešajai tvarkai palaikyti ir kriminalinių nusikaltimų prevencijai, kitų asmenų sveikatos, teisių ir laisvių apsaugai.

3 straipsnis
Taikymo sritis

1. Neviršijant Bendrijai suteiktų įgaliojimų visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas, diskriminacijos draudimas taikomas:

a) socialinei apsaugai, įskaitant socialinį draudimą ir sveikatos priežiūrą,

b) socialinėms lengvatoms,

c) švietimui,

d) galimybei gauti visuomenei prieinamų prekių bei kitų paslaugų ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu.

d dalis taikomas atskiriems asmenims tik tuo atveju, jei jie vykdo profesinę ar komercinę veiklą.

2. Ši direktyva nepažeidžia nacionalinių su šeimine ar šeimos padėtimi susijusių įstatymų ir reprodukcijos teisių.

3. Ši direktyva nepažeidžia valstybių narių atsakomybės už mokymo turinį, veiklą ir švietimo sistemų organizavimą, įskaitant specialiųjų poreikių švietimo paslaugų teikimą. Valstybės narės gali numatyti skirtingą požiūrį į galimybę patekti į mokymo įstaigas dėl religijos ar tikėjimo.

4. 4. Ši direktyva nepažeidžia nacionalinių teisės aktų, užtikrinančių valstybės, valstybinių institucijų ar įstaigų arba švietimo pasaulietinį pobūdį arba susijusių su bažnyčios ir kitų religija ar tikėjimu paremtų organizacijų statusu ir veikla. Ji lygiai taip pat nepažeidžia nacionalinių teisės aktų, skatinančių vyrų ir moterų lygybę.

5. Šioje direktyvoje neaptariamas skirtingas požiūris dėl pilietybės ir ji nepažeidžia trečiųjų šalių piliečių ir asmenų, neturinčių pilietybės, atvykimui į valstybių narių teritoriją ir apsigyvenimui jose taikomų nuostatų ir sąlygų nei kitų su tokių trečiųjų šalių piliečių ir asmenų, neturinčių pilietybės, teisiniu statusu susijusių sąlygų taikymo.

4 straipsnis
Vienodas požiūris į neįgalius asmenis

1. Siekiant užtikrinti, kad neįgalių asmenų atžvilgiu būtų laikomasi vienodo požiūrio principo:

a) iš anksto numatomos priemonės, kuriomis būtina užtikrinti, kad neįgalūs asmenys turėtų veiksmingą ir nediskriminacinę galimybę gauti socialinę apsaugą, socialines lengvatas, mokymą ir visuomenei prieinamų prekių bei paslaugų, tiekti prekes ir teikti paslaugas, aprūpinti būstu ir transporto priemonėmis, įskaitant tinkamus jų pakeitimus ar pritaikymus. Tokios priemonės neturėtų būti neproporcingai apsunkinančios, reikalauti iš esmės pakeisti socialinę apsaugą, socialines lengvatas, sveikatos priežiūrą, švietimą arba minėtas prekes ir paslaugas ar aprūpinti kitomis prekėmis ir paslaugomis;

b) vis dėl to numatoma prievolė užtikrinti realias ir nediskriminacines galimybes ir tam tikru atveju, jei reikia, sudaryti tinkamas sąlygas, jei tai nesukelia neproporcingai didelių sunkumų.

2. Kad būtų įvertinta, ar priemonės, kurios būtinos šio straipsnio 1 dalies nuostatai įgyvendinti, sukeltų neproporcingai didelių sunkumų, visų pirma atsižvelgiama į organizacijos dydį, pobūdį ir išteklius, numatomas išlaidas, prekių ir paslaugų gyvavimo ciklą ir galimą naudą dėl pagerėjusių neįgalių asmenų galimybių. Sunkumai nėra neproporcingai dideli, jei jie numatytomis priemonėmis pakankamai pašalinami suinteresuotos valstybės narės vienodo požiūrio politikos srityje.

3. Ši direktyva nepažeidžia Bendrijos teisės nuostatų ar nacionalinių taisyklių, apimančių galimybes gauti tam tikrų prekių ir paslaugų.

5 straipsnis
Pozityvūs veiksmai

Siekiant praktiškai užtikrinti visapusišką lygybę, pagal vienodo požiūrio principą nė vienai valstybei narei nedraudžiama toliau taikyti konkrečias priemones, skirtas su religija ar tikėjimu, negalia, amžiumi ar seksualine orientacija susijusiems nuostoliams užkirsti kelią arba jiems kompensuoti, arba imtis šių priemonių.

6 straipsnis
Būtiniausi reikalavimai

1. Valstybės narės gali priimti naujas arba toliau taikyti esamas nuostatas, kuriomis vienodo požiūrio principas apsaugomas labiau negu numatyta šioje direktyvoje.

2. *Šios direktyvos įgyvendinimas jokiomis aplinkybėmis nesumažina esamo valstybių narių apsaugos nuo diskriminacijos lygio šioje direktyvoje aptariamose srityse.*

II SKYRIUS
TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖS IR VYKDYMAS

7 straipsnis
Teisių gynimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad vykdant šioje direktyvoje nustatytas prievoles visiems asmenims, manantiems, kad jie nukentėjo, nes jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, būtų prieinamos teisminės ir (arba) administracinės procedūros, įskaitant, kai jos mano, kad tai būtina, taikinimo sistemą, net pasibaigus tariamiems diskriminaciniams santykiams.

2. Valstybės narės užtikrina, kad asociacijos, organizacijos arba kiti juridiniai asmenys, kurie yra teisėtai suinteresuoti, kad būtų užtikrintas šios direktyvos nuostatų laikymasis, gali nukentėjusiojo vardu arba jį remdami gavę jo arba jos sutikimą, dalyvauti šioje direktyvoje nustatytų prievolių vykdymui užtikrinti numatytose teisminėse ir (arba) administracinėse procedūrose.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalys nepažeidžia nacionalinių taisyklių, kuriomis nustatomi terminai, per kuriuos turi būti iškeltos bylos dėl vienodo požiūrio principo.

8 straipsnis
Įrodinėjimo pareiga

1. Valstybės narės taiko tokias nacionalinių teismų sistemų priemones, kurios yra būtinos užtikrinti, kad tais atvejais, kai asmenys, kurie mano, kad nukentėjo, nes jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, teismui ar kitai kompetentingai institucijai nurodo faktines aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, pats atsakovas turi įrodyti, kad diskriminacijos draudimas nebuvo pažeistas.

2. Šio straipsnio 1 dalis netrukdo valstybėms narėms nustatyti ieškovams palankesnes įrodymų taisykles.

3. 1 dalis netaikoma baudžiamajam procesui.

4. Valstybėms narėms nebūtina šio straipsnio 1 dalies taikyti procesiniams veiksmams, kai bylos faktines aplinkybes tiria teismas ar kompetentinga institucija.

5. 1, 2, 3 ir 4 dalys taip pat taikomos pagal 7 straipsnio 2 dalį pradėtiems teisminiams procesams.

9 straipsnis
Persekiojimas

Valstybės narės savo nacionalinėse teisinėse sistemose nustato tokias priemones, kurios yra būtinos asmenims apsaugoti nuo priešiško elgesio ar neigiamų pasekmių, pasireiškiančių sureagavus į skundą arba į procesinius veiksmus, skirtus vienodo požiūrio principo laikymuisi užtikrinti.

10 straipsnis
Informacijos platinimas

Valstybės narės užtikrina, kad visoje jų teritorijoje suinteresuotiems asmenims atitinkamomis priemonėmis būtų pranešta apie pagal šią direktyvą priimtas nuostatas ir jau galiojančias susijusias nuostatas.

11 straipsnis
Dialogas su suinteresuotosiomis šalimis

Siekdamos skatinti laikytis vienodo požiūrio principo, valstybės narės inicijuoja dialogą su suinteresuotosiomis šalimis, visų pirma nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios pagal nacionalinę teisę ir praktiką yra teisėtai suinteresuotos, kad būtų prisidėta prie kovos su diskriminacija, susijusia su šioje direktyvoje numatytomis priežastimis ir sritimis.

12 straipsnis
Vienodą požiūrį remiančios organizacijos

1. Valstybės narės paskiria instituciją arba institucijas, skatinančias vienodo požiūrio į visus asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principo taikymą. Šios institucijos gali priklausyti agentūroms, kurios nacionaliniu lygmeniu įpareigotos ginti asmens teises arba jas apsaugoti, įskaitant teises pagal kitus Bendrijos teisės aktus ir direktyvas 2000/43/EB bei 2004/113/EB.

2. Valstybės narės užtikrina, kad šios institucijos būtų įgaliotos:

– nepažeidžiant nukentėjusiųjų ir 7 straipsnio 2 dalyje numatytų asociacijų, organizacijų ar kitų juridinių asmenų teisių, teikti nepriklausomą pagalbą nukentėjusiesiems nuo diskriminacijos teikiant skundus dėl diskriminacijos,

– atlikti nepriklausomus tyrimus dėl diskriminacijos,

– skelbti nepriklausomas ataskaitas ir teikti rekomendacijas visais su tokia diskriminacija susijusiais klausimais.

III SKYRIUS
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

13 straipsnis
Atitiktis

Valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad būtų užtikrintas vienodo požiūrio principo laikymasis ir visų pirma kad:

a) būtų panaikinti visi įstatymai ir kiti teisės aktai, prieštaraujantys vienodo požiūrio principui;

b) būtų arba galėtų būti paskelbtos negaliojančiomis arba būtų iš dalies pakeistos visos sutartinės nuostatos, įmonių vidaus taisyklės ir pelno siekiančių arba pelno nesiekiančių asociacijų veiklą reglamentuojančios taisyklės, kurios prieštarauja vienodo požiūrio principui.

14 straipsnis
Nuobaudos

Valstybės narės nustato sankcijų, taikytinų už nacionalinių nuostatų, priimtų pagal šią direktyvą, pažeidimus, taisykles ir imasi visų priemonių, būtinų jų taikymui užtikrinti. Sankcijomis gali būti kompensacijos, kurios negalima apriboti iš anksto nustačius didžiausią ribą, sumokėjimas ir jos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.

15 straipsnis
Įgyvendinimas

1. Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus šiai direktyvai įgyvendinti vėliausiai iki .....[dvejus metus po priėmimo]. Jos nedelsdamos apie tai praneša Komisijai ir pateikia Komisijai tų nuostatų tekstus bei tų nuostatų ir šios direktyvos atitikmenų lentelę.

Priimdamos šias nuostatas valstybės narės daro jose nuorodą į šią direktyvą, arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

2. Kad būtų atsižvelgta į tam tikras sąlygas, jei reikia, valstybės narės gali nustatyti, kad prievolės suteikti realią galimybę, kaip numatyta 4 straipsnyje, turėtų būti laikomasi [vėliausiai] iki ..... ketverius [metus nuo priėmimo].

Valstybės narės, norėdamos pasinaudoti papildomu laikotarpiu, informuoja Komisiją nurodydamos priežastis ne vėliau kaip iki šio straipsnio dalyje nustatytos datos.

16 straipsnis
Ataskaitų teikimas

1. Ne vėliau kaip iki ..... ir po to kas penkeri metai valstybės narės ir nacionalinės lygybės institucijos pateikia Komisijai visą informaciją, būtiną, kad Komisija parengtų Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą dėl šios direktyvos taikymo.

2. Komisijos ataskaitoje prireikus atsižvelgiama į socialinių partnerių, susijusių nevyriausybinių organizacijų ir ES pagrindinių teisių agentūros nuomones. Remiantis lyčių vyravimo principu į šią ataskaitą, *inter alia*, įtraukiamas priemonių, kurių imamasi moterų ir vyrų atžvilgiu, poveikio vertinimas. Atsižvelgiant į gautą informaciją, prireikus į minėtą ataskaitą įtraukiami pasiūlymai peržiūrėti ir atnaujinti šią direktyvą.

17 straipsnis
Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną.

18 straipsnis
Adresatai

Ši direktyva skirta valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu

Pirmininkas